

A MŰSZAKI ÉS SZAKSZERVEZETI KÖNYVTÁRAK
EGYÜTTMŰKÖDÉSE.

Ugy vélem, műszaki könyvtárosok körében felesleges a műszaki könyvek olvastatásának fontosságát hangsúlyozni. Elég csak az 5 éves terv megoldandó feladataira gondolnunk, és mindnyájunk előtt nyilvánvalóvá lesz, hogy a műszaki irodalom olvasása nem csak a mérnökök, technikusok, hanem a munkásság nagy tömegei számára is nélkülözhetetlen.

A kérdés megoldása tehát nem lehet kizárólag a műszaki könyvtárak ügye. Szinte minden könyvtár típusnak részt kell abban vállalnia. Az elmúlt évben végrehajtott szakszervezeti könyvtári állományelemzéseknek éppen ezért egyik fontos feladata volt megvizsgálni, hogy a könyvtárak milyen mértékben szerzik be, és propagálják a műszaki irodalmat. A vizsgálat során sok helyen arra is fény derült, hogy milyen kapcsolatban áll egymással az üzemben található két könyvtár típus: a vállalati műszaki könyvtár és a szakszervezeti könyvtár.

A tanulmányozott szakszervezeti könyvtárakban a műszaki művek átlagosan csak az állomány 3,1 %-a. Ez igen alacsony arányszám, ennek is majd egyötöde felesleges, elavult. S ha a számok mögött a tartalmat is nézzük, azt állapíthatjuk meg, hogy számottevő az olyan műszaki tárgyú művek száma, amelyek szolgálják ugyan a dolgozók technikai műveltségének fejlődését /tehát rendkívül hasznosak!/, csak éppen nem a szakmájukban. Ilyenek a fényképezés technikájával, motorke-rekpárral, repülőmodellezéssel stb. foglalkozó művek. Ezeket a szakszervezeti könyvtárak általában be is szerzik.

Ha az efajta munkákat levonjuk a műszaki könyvtanyagból megállapíthatjuk, hogy kevés az üzemi szakszervezeti könyvtárakban a dolgozók szakmai képzését közvetlenül szolgáló alsó- és középfokú műszaki könyvek száma. Szinte kivételnek számított a megvizsgált könyvtárak között a komlói Bányász Szakszervezet Könyvtára, amelyben minden lényegesebb /alsó- és középfokú/ bányászati szakkönyv megvolt. A komlói könyvtár munkája maga élénk cáfolat a számos szakszervezeti

könyvtáros érvelésére, amely szerint nem érdemes szakkönyvet vásárolni, mert azokat a dolgozók nem nagyon keresik. A komló-i szakkönyvtár kihasználtsága is elég jó. Minden ottlévő műszaki könyvet legalább hatan olvastak, de olyanok is vannak köztük, amelyeket 30-an vettek ki a könyvtárból. A szakszervezeti könyvtár olvasói mind munkások. /A technikusok, mérnökök a szénbányászati tröszt műszaki könyvtárát használják./

Bár a vizsgálat nem terjedt ki a műszaki könyvtárakra, a szerzett tapasztalatok arra engednek következtetni, hogy ezeket viszont elenyésző számban keresik fel a munkások. Szinte kizárólag a műszaki értelmiség látogatja. Műszaki könyvellátás szempontjából tehát a nagy munkástömegek ott vannak a két könyvtár között. A megfelelő intézmények létrejöttek, de a munkásság műszaki könyvigényének kielégítésére mégis alig történik valami, pedig lényegében mindkét könyvtár azonos célért dolgozik: a dolgozók műveltségének emeléséért, a szocializmus gyorsabb felépítésének segítéséért. Azt hiszem, a hiba gyökere ott van, hogy mindegyik intézmény a másiktól várja a kérdés megoldását. Ennek pedig a fő oka, hogy e két könyvtártípus között - annak ellenére, hogy egy üzemben belül működnek - az esetek többségében semmi kapcsolat nincs. Bár az üzemek közül általában csak a nagyobbakban van olyan műszaki könyvtár önálló helyiséggel, ahol főhivatású könyvtáros dolgozik. De a tapasztalatok szerint még ezek jórésze sem fejt ki propagandamunkát a szakmunkások között. Emiatt azután a munkások nem is érzik magukénak a műszaki könyvtárat. Van olyan tapasztalat is, amely szerint az egyébként kitűnően működő, anyagi eszközökkel szinte korlátlanul ellátott műszaki könyvtárak nem is érzik feladatuknak alsóbbfokú műszaki könyvek beszerzését. A közép- és kisüzemekben legtöbbször még rosszabb a helyzet. Sok helyen a műszaki könyvtár a főmérnök vagy valamely más műszaki dolgozó szobájában van, s a műszaki vezetőkön kívül hozzá sem férhető más számára.

A szakszervezeti könyvtárak pedig arra hivatkozva, hogy az üzemben műszaki könyvtár működik, nem fejlesztik szakkönyvállományukat, és nem foglalkoznak annak propagálásával sem. Holott a szakszervezeti könyvtárakat általában nagy tömegek használják, és itt igen sok a lehetőség arra, hogy a dolgozók figyelmét a szakirodalomra ráirányítsák.

Mit lehetne tenni a hiba kiküszöbölésére?

Csak néhány legfontosabb és a gyakorlatban már bevált lehetőségekre térek ki:

A közép- és kisüzemekben helyesnek látszik a műszaki és a szakszervezeti könyvtár közös helyiségben való elhelyezése, ahogy ezt a Kőbányai Sörgyár, a Fővárosi Vízművek, a Magyar Gyapjuszövő- és Fonógyár, vagy a Magyar Pamutipar példája mutatja. Előnyös ez a megoldás helyiségtakarékosság szempontjából.

ból is, de ami fontosabb, az olvasók számára sokkal hozzáférhetőbbé válik a műszaki irodalom, megszűnik a szakkönyvtártól való idegenkedés, és könnyebb lesz a könyvtár nevelő és propaganda munkája is. Akik a szakszervezeti könyvtárat főleg a szórakoztató irodalom kölcsönzéséért keresik fel, látva a szakmai könyveket, kedvet kapnak azok olvasásához. Természetesen az eddig egyoldaluan, csak műszaki könyvet forgató szakemberek számára sem haszontalan az egybetelepítés. Semmiképpen sem gondolunk a két könyvtár anyagának egyesítésére, hiszen mindkét könyvtárat más forrásból fejlesztik. Külön kell tehát nyilvántartani a két könyvtár anyagát, más bélyegzőt kell használni a könyvek tulajdonbavételéhez. Ha a kölcsönzés egy kartotékon közösen folyik is, a műszaki könyvtárat igénybevevők nyilvántartó lapjait meg kell jelölni, mert a két könyvtárat a statisztikai nyilvántartások szempontjából is külön kell kezelni.

Az egy helyiségben való elhelyezés esetében célszerű, ha mindkét könyvtárnak egy könyvtárosa van. Ez a megoldás sok helyen lehetőséget nyújt arra, hogy két tiszteletdíjas könyvtáros helyett egy főfoglalkozásút alkalmazzanak, akinek illetményéről a vállalat és a szakszervezet közösen gondoskodik. Ezzel biztosítani lehet a hosszabb nyitvatartást, a szakszerűbb feldolgozó-, olvasószolgálati és egyéb munkát. Problematikus azonban a két könyvtár közös könyvtárosának kiválasztása. A könyvtári ismeretek mellett – erre mindkét típusnál egyaránt szükség van – a szakszervezeti könyvtárosnak széles irodalomismerettel, politikai műveltséggel, a műszaki könyvtár könyvtárosának pedig műszaki képzettséggel vagy legalábbis a jártassággal kell rendelkeznie. Szerencsés eset, ha mindkettőt egy személyben találjuk meg. Minthogy ez elég ritka, a nem műszaki képzettségű könyvtáros csak úgy boldogul, ha munkájába bevonja a vállalat megfelelő szakembereit. Mindenekelőtt az állománygyarapítás területe az, ahol maguk a vezető műszaki szakemberek határozzák meg a beszerzendő műveket. De a tapasztalatok szerint a könyvek szakozásához is szívesen nyújtanak segítséget, hiszen a megfelelő feltárás éppen az ő munkájukat könnyíti meg.

Az egybetelepített könyvtárakban a munkások műszaki olvasottsága, ha nem is ugrásszerűen, de okvetlenül emelkedést mutat.

Azokban a nagyüzemekben, ahol a műszaki könyvtárban több könyvtáros is dolgozik, és ahol jelentős dokumentációs, fordító stb. munka folyik, természetesen nem lenne helyes az ilyenfajta egyesítés. De ezeken a helyeken is törekedni kell arra, hogy a munkások nagyobb számban látogassák a műszaki könyvtárat, és kiépítsék a legszerosabb együttműködést a szakszervezeti könyvtárral. Az együttműködésnek mindenekelőtt abban kell megnyilvánulnia, hogy a műszaki könyvtáros utmutatást ad a szakszervezeti könyvtárosnak a műszaki állomány gyarapi-

tásában, fokozottabb megismerésében. Ahol a szakszervezeti könyvtár keretei a műszaki állomány nagyobb arányu gyarapítását nem teszik lehetővé, a műszaki könyvtárnak pedig elegendő anyagi eszköze van, a műszaki könyvtár a szélesebb körben érdeklődésre számító szakkönyvekből letétet helyezhet el a szakszervezeti könyvtárban. Törekedjék mindkét könyvtár arra, hogy a figyelmet a másikra felhívja. Evégből egymás könyvtáraiba ajánló katalógusokat, bibliográfiákat helyezhetnek el, valamint felhívó plakátokat a másik könyvtár igénybevételére; közös kiállításokat rendezhetnek, közös rendezésben előadásokat tarthatnak. Ha az üzemben könyvtári tanács működik, helyes mindkét könyvtár képviselőt a tanácsban biztosítani.

A termelési értekezletek is igen alkalmasak a munkások figyelmének felkeltésére a műszaki könyvek iránt. Az értekezők színhelyén rendezzünk kiállításokat, az előadó vagy a könyvtáros ismertessen egy-két könyvet, amely esetleg éppen az adott üzemrészben lévő hibák kiküszöböléséhez nyújthat segítséget.

Mindenfajta szaktudásra érvényes az, hogy az alapképzettség elérése csak első lépés: azt még szakadatlan tanulásnak kell követni. De különösen a műszaki ismeretek terén nem mondhatja senki, hogy ismeretei kielégítőek. A technika rohamos fejlődése minden téren szinte napról-napra újat hoz. Éppen ezért ezen a területen rendkívül fontos szerepe van a könyvtárnak. A szocializmus eszméiért és a korszerű technikán alapuló magasabbrendű társadalom felépítéséért valóban érdemes dolgozni. A lehetőségek és a feltételek megvannak. Az eredmény teljes egészében a jószándékon és az erők összefogásán múlik.

Gerő Zsoltné

= . . . =

Распространение технической литературы задача библиотек обоих типов: библиотек профсоюзных и технических на предприятиях. В настоящее время профсоюзные библиотеки предприятий почти не приобретают технической литературы, а имеющийся фонд технической литературы является или устарелым или современным, но неиспользуемым для данной специальности. Положительным исключением является библиотека профсоюза горных рабочих в городе Компо, где находится вся важная литература по горной промышленности и она используется в надлежащей мере. Технические библиотеки предприятий почти не имеют читателей-рабочих. Так несмотря на то, что имеются библиотеки двух типов, требования рабочих-специалистов не удовлетворяются потому что нет надлежащего сотрудничества между этими библиотеками двух типов. Возможности сотрудничества следующие: на средних и мелких предприятиях общее помещение при отдельной регистрации, по возможности, с одним библиотекарем, который получает зарплату от предприятия и от профсоюза. Трудной проблемой является выбор библиотекаря-техника или имеющего технические знания, хотя это препятствие может быть устранено в случае вовлечения в работу библиотеки / в работу комплектования и каталогизации книг / специалистов предприятия. На больших предприятиях является неправильным иметь общее помещение, здесь приходится осуществлять теснейшее сотрудничество в области комплектования книжных фондов, взаимного распространения рекомендательных списков литературы и библиографии, организации общих вечеров, выставок и проч., в области представительства в библиотечный совет предприятия.